Irodalom dolgozat

1. **Klasszicizmus – romantika**

Romantika	Klasszicizmus
Utolsó korstílus	Felvilágosodás irányzata
Ellentét	Antik minták
Túlzás	Észszerűség, racionalitás
Elvágyódás	Szigorú szabályok
Zsenikultusz	Empirizmus
Patetikus hang	Mértéktartás (arany középút)
Dráma, dal, elégia	Utánzás
Nemzettudat, népi kultúra	
Az antikvitás mellett a középkorból is merít, a történelem iránti érdeklődés jellemzi	
Erős, szélsőséges érzelmek	

2. **Költők, írok**

Név	**Kölcsey Ferenc**	**Berzsenyi Dániel**	**Katona József**
Kép			
Született	1793 Sződemeter	1776 Hetye	1791 Kecskemét
Tanult és dolgozott	- Jogi tanulmányok - Szatmár megye főjegyzője - Nyelvújítás vezér alakja	- Középnemes - Földje volt	- Kecskeméti Katolikus Elemi iskola - Pesti piarsta gimnázium - Pesti egyetem, jogi kar - Színdarabfordító, főügyész
Stílusirányzat	Klasszicizmus és romantukus között	Szentimentalizmus, klasszicizmus és romantikus között	Klasszicista és romantikus között
Főbb művei	- *Vanitatum vanitas* - *Himnusz* - *Parainezis Kölcsey Kálmánhoz* - *Zrínyi dala* - *Zrínyi második éneke*	- *A magyarokhoz (I.)* - *A közelítő tél* - *Levéltöredék barátnémhoz* - *Osztályrészem*	- *Bánk Bán*

3. ***A magyarokhoz (I.)*** **(Berzsenyi)**
   - **Sok ellentét** jelenik meg benne – a múltat állítja szembe a jelennel
   - Magyar: **régen erős, most gyenge**
   - A vers **klasszicista**: erkölcs, tiszta erkölcs
   - A lírai én magyarnak vallja magát

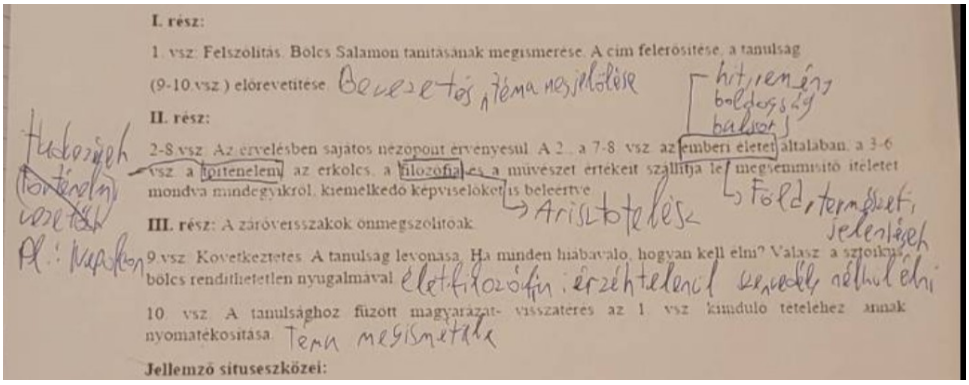
4. ***A közelítő tél*** **(Berzsenyi)**
   - **A cím** egy jelzős szerkezet – tél = évszak toposz – elmúlás
   - Szabályos szerkezetű
   - Nincs rímképlet
   - **Témája**: elmúlás
   - **1-3. vsz.** – Természetleírás, pictura
   - **4-6. vsz**. - szentencia
   - **Műfaj**: Elégia
   - **Hangulat**: lemondó, beletörődő, búskomor

5. ***Levéltöredék barátnémhoz*** **(Berzsenyi)**
   - **Alaphelyzet**. ősszel este (ismét egy napszaktoposz - öregség) levélírás
   - **Cím** – episztola
   - **Tartalom** – elégia
   - **Téma**: visszaemlékezik a fiatalkorára – megöregedett
   - Estvéli óra, elestvéledtem – **megöregedett**

6. ***Osztályrészem*** **(Berzsenyi)**
   - **1-2. vsz.:** úttoposz
   - **3-4. vsz.:** javak, értékek melyeket megszerezett
   - **5. vsz.:** csúcspont
   - **6-7. vsz.:** megjelenik az ihlet, a múzsa
   - **Műfaja:** elégico-óda
   - Formailag **klasszicista**, de tartalmilag **romantika** felé törekszik

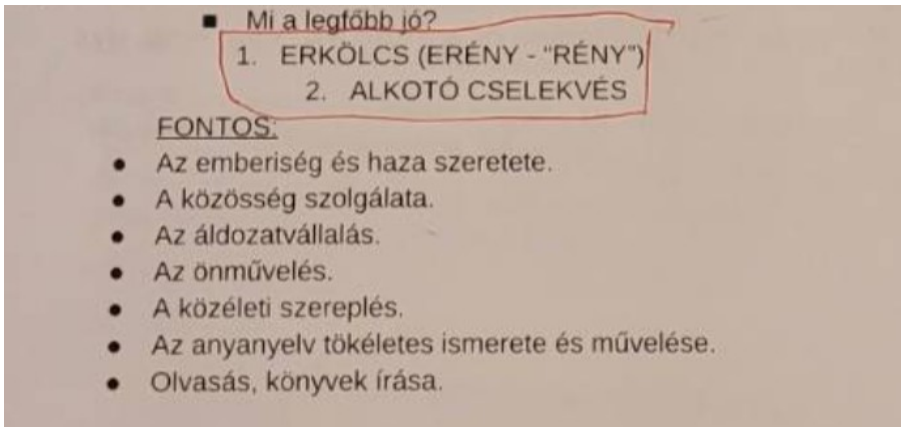
7. ***Himnusz*** **(Kölcsey)**
   - **Keletkezett**: 1823 január 22.
   - **Alcím**: témajelelő, összefoglaló
   - **Címe** műfajt jelöl
   - Istenhez szóló költemény
   - **Szerkezete**: 8 soros versszakok, szabályos tagolás
   - **Keresztrím**
   - **Keretes** szerkezet – 1. és 8. versszak a keret
   - **Felépítés**:
     - 1. vsz.: keretnyitás
     - 2. vsz.: honfoglalás
     - 3. vsz.: Mátyás, török hadjáratok
     - 4. vsz.: tatárjárás
     - 5. vsz.: török győzelem
     - 6. vsz.: üldözés megtorlás
     - 7. vsz.: ellentétek (vár ⇔kőhalom)
     - 8. vsz.: keretzárás
   - **Romantikus eszközök:** ellentét, túlzás, nemzeti múlt témává emelése
   - A Himnusz **nemzeti jelképünk** – január 22. magyar kultúra napja

8. ***Vanitatum Vanitas*** **(Kölcsey)**
   - „hiúságok hiúsága”
   - **Hangneme**: keserű, szarkasztikus
   - **Klasszicista**
   - -

I. rész:
1. vsz: Felszólítás. Bölcs Salamon tanításának megismerése. A cím felerősítése, a tanulság
(9-10.vsz.) elővetítése. Bevezető, téma megjelölése
II. rész:
2-8.vsz: Az érvelésben sajátos nézőpont érvényesül. A 2., a 7-8. vsz. az emberi életet általában, a 3-6. vsz. a történelem, az erkölcs, a filozófia és a művészet értékeit szállítja le, megsemmisítő ítéletet mondva mindegyikről, kiemelkedő képviselőket is beleértve.
III. rész: A záróversszakok önmegszólítások.
9.vsz: Következtetés. A tanulság levonása. Ha minden hiábavaló, hogyan kell élni? Válasz: a szokásos, bölcs rendíthetetlen nyugalmával.
10. vsz: A tanulsághoz fűzött magyarázat- visszatérés az 1. vsz. kiindulópontjához, annak nyomatékosítása.
Jellemző stíluseszközei:

   - **Jellemző** stíluseszközei: felsorolás
   - **Verselése**: szimultán

9. ***Parainesis Kölcsey Kálmánhoz*** **(Kölcsey)**
   - **Formája**: prózai
   - Szent István király intelmei Imre herceghez
   - Parainesis: **intelem**
   - -

10. ***Zrínyi dala*** **(Kölcsey)**
   - **Ellentétek**: jelenhon ⇔régihon, győzelem⇔vereség, erő⇔gyengeség
   - Megjelenik benne az **érték és időszembesítés**
     - 1. vsz.⇔2. vsz. - győzelem⇔nincs dicsőség
     - 3. vsz.⇔4. vsz. – bérc, vár⇔omladék
     - 5 vsz.⇔6. vsz. – szépifjúság ⇔romlott
   - **Műfaja**: politikai óda
   - **Hangneme**: határozott, komor, sötét, pesszimista

11. ***Zrínyi második ének*** **(Kölcsey)**
   - **Cím**: Zrínyi – történelmi személyiség / költő
   - **Szerkezet**: Szabályos
   - **Téma**: hazaszeretet, hazafiasság

- **Felépítés**:
  - 1. vsz.: segítéségkérés Istentől – himnikus jellegű
  - 2. vsz.: Isten szólal meg: a magyarok már mindent megkaptak, de nem értékelik
  - 3. vsz.: lírai én szólal meg: Isten pusztítsa el a korcs magyarokat, csak a jókat hagyja meg
  - 4. vsz.: megint Isten szólal meg – elfordul a néptől
  - Műfaja: politikai óda

12. *Bánk Bán* (Katona)

- **Műfaja**: tragédia
- **Helyszín**: 1213 Magyarország
- **Cím**: névcím, főszereplőt jelöl
- **Középpontos dráma:** szerkezetileg és tartalmilag a dráma középpontjában egy eszme/szereplő áll, akihez minden szereplőnek igazodnia kell
- Középpontjában egy **konfliktus** áll – konfliktusos dráma
- **Tartalom:**
  - Expozíció: minden fontos szereplő megjelenik, király nincs az országban, Bánk bán nincs a palotában ezért Gertrudis uralkodik, Ottó el akarja csábítani Melindát, Petur bán összeesküvésre készül
  - Bonyodalom: Bánk és Gertrudis harca
  - Megoldás: a király ítélete

13. Műfajok

Műfaj	**Definíció**
Óda	Az óda fennkölt, magasztos tárgyú, gyakran bonyolult ritmikájú és felépítésű dallamos lírai műfaj.
Tragédia	Drámai műfaj, értékvesztés jelenik meg benne
Himnusz	Ókori lírai műfaj, magasztos/patetikus hangnemű, Istenhez szól
Parainezis	Irodalmi műfajként a parainesis egy meghatározott személyhez címzett, de valójában közérdekű, sőt az utókornak szánt, erkölcsi tanításokat és nevelő szándékú tanácsokat tartalmazó szöveg, amit levél, végrendelet vagy szónoki beszéd formájában írnak.
Elégia	Az elégia időmértékes versformában írt görög eredetű lírai műfaj.